

Pedagogia i Treball Social

Revista de Ciències Socials Aplicades

Dipòsit Legal: GI.904-2010
ISSN: 2013-9063

Universitat
de Girona

Serra, C., Besalú, X., Casademont, X. (2016)
**“L’espai antiracista del gironès: una iniciativa comunitària,
col·laborativa i interdisciplinària per donar resposta al
racisme”**

Pedagogia i Treball Social. Revista de Ciències Socials Aplicades
Vol. 4. Núm. 2: 61-90

L'espai antiracista del gironès: una iniciativa comunitària, col·laborativa i interdisciplinària per donar resposta al racisme¹

Carles Serra,
carles.serra@udg.edu

Xavier Besalú
xavier.besalu@udg.edu

Xavier Casademont
xavier.casademont@udg.edu

Resum

Salt té un dels índexs de residents estrangers més elevat de Catalunya i alguns districtes de Girona tenen percentatges similars. Des fa anys hi ha inquietud davant el desenvolupament del racisme: propagació de rumors, prejudicis i formes de racisme més o menys banal, tracte discriminatori en l'espai públic o per part de les institucions, ascens de plataformes polítiques que basen la seva oferta electoral en el rebuig als estrangers.

En aquest article s'analitza el procés pel qual aquesta inquietud ha cristal·litzat en una plataforma que es proposa identificar i lluitar contra el racisme que es desenvolupa en els dos municipis. L'interès de la iniciativa rau en la forma que ha adoptat (és una iniciativa heterogènia que acull un mosaic de punts de vista, capacitats i aptituds que constitueixen un repte,

---

1. Aquest article és fruit del treball desenvolupat pels autors com a professors de la Universitat de Girona especialitzats en l'àmbit de la immigració i la diversitat cultural, i com a membres de l'*Espai Antiracista del Gironès*. Per contactar amb els autors: carles.serra@udg.edu, xavier.besalu@udg.edu, xavier.casademont@udg.edu

però que també són el seu major potencial: al costat immigrants que aporten vincles socials i relats de situacions, hi ha experts en dret, entitats del tercer sector o professorat i estudiants universitaris que contribueixen al diagnòstic social); i també és interessant per la diversitat d'iniciatives que està desenvolupant (activisme social, activitats formació i iniciatives per a diagnòstic de la realitat social).

A aquest diagnòstic hi han contribuït els TFG d'un grup d'estudiants de Educació Social, que han realitzat entrevistes a tècnics de l'àmbit social i a població immigrada, per tal de recollir les experiències de racisme i discriminació que ells mateixos han viscut o que han pogut presenciar.

L'article exposa el procés de constitució i la línia d'actuació de l'Espai Antiracista i mostra en quina mesura les entrevistes realitzades per a identificar les formes i espais del racisme avalen el seu diagnòstic inicial i poden servir per establir prioritats i definir estratègies de actuació.

Paraules clau: Racisme, immigració, discriminació, antiracisme, moviments socials

---

Resumen

Salt tiene uno de los índices de residentes extranjeros más elevado de Catalunya y algunos distritos de Girona tienen porcentajes similares. Desde hace años existe inquietud ante el desarrollo del racismo: propagación de rumores, prejuicios y formas de racismo más o menos banal, trato discriminatorio en el espacio público o por parte de las instituciones, ascenso de plataformas políticas que basan su oferta electoral en el rechazo a los extranjeros.

En este artículo se analiza el proceso por el cual esta inquietud ha cuajado en una plataforma que se propone identificar y luchar contra el racismo que se desarrolla en ambos municipios. El interés de la iniciativa radica en la forma que ha adoptado (se trata de una iniciativa heterogénea que acoge un mosaico de puntos de vista, capacidades y aptitudes que constituyen un reto, pero también son su mayor potencial: junto inmigrantes que aportan vínculos sociales y relatos de situaciones, hay expertos en derecho, entidades del tercer sector o profesorado y estudiantes universitarios que contribuyen al diagnóstico

social); y también es interesante por la diversidad de iniciativas que está desarrollando (activismo social, actividades formación y iniciativas para el diagnóstico de la realidad social).

A este diagnóstico han contribuido los TFG de un grupo de estudiantes de Educación Social, que han realizado entrevistas a técnicos del ámbito social y a población inmigrada con el fin de recoger las experiencias de racismo y discriminación que ellos mismos han vivido o que han podido presenciar.

El artículo expone el proceso de constitución y la línea de actuación del Espai Antiracista y muestra en qué medida las entrevistas realizadas con el fin de identificar las formas y espacios del racismo avalan su diagnóstico inicial y pueden servir para establecer prioridades y definir estrategias de actuación.

Palabras clave: Racismo, inmigración, discriminación, antiracismo, movimientos sociales.

Abstract

Salt has one of the highest rates of foreign residents in Catalonia and some districts of Girona have similar percentages. For years there is concern about the development of racism: spreading rumors, prejudices and forms of more or less banal racism, discrimination in the public sphere or by institutions, promotion of political platforms which based its electoral offer on the rejection of foreigners.

This article describes the process by which this concern has curdled in a platform that aims to identify and combat racism taking place in both municipalities is analyzed. The interest of the initiative lies in the way it has taken (it is an initiative which houses a heterogeneous mosaic of viewpoints, capabilities and skills that are challenging, but they are also its greatest potential: Next to immigrants that bring social bonds and accounts of situations, there are experts in law, third sector organizations or university teachers and students who contribute to social diagnosis); and it is also interesting because of the variety of initiatives being developed (social activism, training activities and initiatives for the diagnosis of social reality).

A group of students of Social Education has contributed to this diagnosis with their final degree works, based on interviews with technicians from the social scope of and immigrant population. These interviews were conducted in order to gather experiences of racism and discrimination experienced or known by those people.

The article describes the process of constitution and the line of action of the Espai Antiracista and shows to what extent the interviews in order to identify the forms and spaces of racism confirm their initial diagnosis and can help set priorities and define action strategies.

Key words: Racism, immigration, discrimination, anti-racism, social movements

“Jo no sóc racista, però tu vius molt bé i jo no tinc feina.”

(*Home, 49 anys, Perú*)

“Cuando no tienes alternativa, lo que menos te importa es que se metan contigo.”

(*Home, 41 anys, Marroc*)

Salt (Girona) té la taxa de residents estrangers a l'entorn del 40% (una de les més elevades de Catalunya) i alguns barris de Girona tenen uns percentatges similars. Des de fa temps hi ha inquietud per l'existència de racisme: rumors, prejudicis, brots de racisme aparentment banals, tracte discriminatori en l'espai públic o per part d'algunes institucions, ascens de plataformes polítiques que basen la seva oferta electoral en el rebuig als estrangers. Res que sigui gaire diferent del que passa, en general, a la resta de Catalunya. Com a mínim així ho constaten Cebolla, Méndez i Pinyol (2013), que fan avinent que la crisi econòmica ha provocat un increment de les actituds contràries a la immigració, que sovint es tradueixen en actes de racisme i discriminació; i *SOS Racisme Catalunya* que, al seu Informe de 2014, analitza les diferents formes de discriminació tramitades pel SaiD i explica com amb l'arribada de la crisi s'ha incrementat significativament el nombre de casos que els arriben però que finalment les víctimes han decidit no denunciar.

En aquest article s'analitza el procés pel qual aquesta inquietud ha cristal·litzat en la creació d'una plataforma que es proposa com a objectiu identificar i lluitar contra el racisme que té lloc a Salt i Girona. L'interès d'aquesta iniciativa, a parer nostre, radica en:

- La forma que ha adoptat: es tracta d'una iniciativa heterogènia i popular, en sintonia amb la mobilització ciutadana pròpia de l'època (Canal, 2013). Aquesta heterogeneïtat ofereix una mosaic de punts de vista, de capacitats i d'aptituds que, per si soles, són alhora un repte i un gran potencial: al costat d'immigrants que hi aporten els seus vincles socials i els relats de situacions viscudes, s'hi poden trobar experts en dret, entitats del tercer sector, professors i estudiants universitaris, alguns dels quals han contribuït a fer el diagnòstic de la situació (estudiants del grau d'Educació Social de la UdG han fet els seus Treballs de Fi de Grau sobre la qüestió).

La diversitat d'iniciatives que hi han confluït: activisme social, formació interna per donar coherència al discurs i a les actuacions, i diagnòstic de la realitat.

En aquest article, en primer lloc presentarem la iniciativa *Espai Antiracista del Gironès* (EA a partir d'ara), el seu origen i les accions que ha dut a terme. A continuació exposarem alguns dels elements del diagnòstic fet a partir de les aportacions dels treballs dels estudiants de la UdG que tenien com a objectiu la identificació de formes i espais de racisme, establir prioritats d'actuació i ajudar a definir estratègies.

1. Origen de l'Espai Antiracista del Gironès

El 16 de setembre de 2014 vam rebre un correu electrònic on se'ns convocava a una assemblea per discutir sobre racisme, xenofòbia i discriminació a Salt i Girona. Per a molts aquest va ser el punt de partida de l'EA. El text de la convocatòria deia que feia temps que persones i col·lectius diversos havien constatat la necessitat de fer front de forma col·lectiva i organitzada a la pujada de l'extrema dreta i a l'augment de les agressions i actituds racistes que es produïen tant al carrer com per part de les institucions. D'aquí la voluntat de crear l'EA.

L'auge del neofeixisme i la consolidació del racisme en la societat i en les institucions s'havia fet especialment evident en les darreres eleccions europees, a la vista de l'increment experimentat per aquestes opcions polítiques en molts països². Així mateix, estàvem a pocs mesos de les eleccions municipals de 2015, que els grups i partits racistes podien utilitzar per donar-se a conèixer i difondre els seus missatges. A Salt, de fet, un d'aquests grups, *Plataforma x Catalunya*, ja tenia representació a l'ajuntament des de les eleccions de 2011³.

---

2. Els treballs d'Aitor Hernández-Carr (2011, 2012 i 2013) permeten seguir perfectament aquest procés. Des d'una dimensió temporal més àmplia i amb Europa com a referència, Casals (2001) i Rydgren (2005) analitzen l'auge de l'extrema dreta i Urbán (2011) valora el paper que la crisi ha jugat en el seu ascens.

3. L'objectiu d'aquest article no és presentar ni analitzar la realitat social de Salt ni dels barris de Girona on resideixen les persones entrevistades. En tot cas, per a qui vulgui una aproximació al context d'aquestes poblacions és d'interès el treball de l'IGOP (Cruz, 2014) dins del projecte *Barris i crisi*, i la recerca de Judit Font (2012), que a banda d'oferir una visió de conjunt, aprofundeix tot seguit en les situacions viscudes pels joves de Salt i les estratègies que desenvolupen per a fer-hi front. Treballs com els de Delgado (1996), Bergalli i Rivera (2006) o Wacquant (2007) aprofundeixen en l'anàlisi de les realitats urbanes i ofereixen claus per analitzar de quina manera discursos que legitimen la desigualtat es basen sobre determinades construccions de la diferència que legitimen les lògiques de l'exclusió.

Però l'activitat de l'extrema dreta no era l'únic desencadenant de la convocatòria de setembre. L'extrema dreta i el populisme xenòfob d'alguns partits són només la manifestació més visible del racisme i del rebuig a la immigració (SOS Racisme Catalunya, 2015). Des dels inicis l'EA ha tingut presents les diverses expressions del racisme: la discriminació en l'accés a l'habitatge i al treball; la segregació residencial i escolar; els prejudicis, els rumors i la privació de drets polítics. També la diversitat d'agents: al costat del racisme social i el racisme de manual de *Plataforma x Catalunya*, l'EA va considerar que també s'havia de sotmetre a revisió l'actuació de les institucions, dels seus dirigents i dels qui hi treballen. Es tenia la convicció que moltes de les discriminacions per raons d'origen eren impulsades per les mateixes institucions públiques, amb pràctiques tals com les identificacions policials arbitràries a membres de determinats col·lectius, traves administratives per accedir a l'habitatge, maltractament explícit per part d'alguns funcionaris o declaracions clarament racistes per part d'alguns responsables polítics. També es partia del fet que el marc legal vigent és, per naturalesa, discriminatori, ja que genera desigualtats en el reconeixement i en l'exercici dels drets polítics de la població⁴.

Entre els convocats a aquesta primera trobada hi havia membres de sindicats i de partits polítics, que formaven part d'associacions i entitats especialment actives a la zona (Ser. Gi, Gramc, Creu Roja), professors de Dret, de Pedagogia i de Treball social i membres del col·lectiu *okupa*. Hi havia gent autòctona i gent immigrada (provinents d'Amèrica Llatina, del Marroc, del Senegal i de Gàmbia). En totes les reunions convocades hi ha hagut majoria d'autòctons, però sempre hi ha hagut un nombre significatiu de persones immigrades.

La diversitat dels membres actius de l'EA també és d'edats i de trajectòries personals: hi havia des de joves entorn dels 20 anys que sense pertànyer prèviament a cap col·lectiu es van anar incorporant individualment a l'EA, fins a majors de 50 anys amb una dilatada experiència en el món associatiu i en la reivindicació dels drets de les persones immigrades.

---

4. L'aproximació al racisme de l'EA (i especialment la dels signants d'aquest article) és coherent amb les aportacions d'aquells autors que han treballat per identificar, d'una banda, les transformacions del racisme clàssic per donar pas al nou racisme (Barker, 1981; Taguieff, 1987; Stolcke, 1995; Back i Solomos 2000), com, d'una altra banda, amb les d'aquells que posen l'accent en la diversitat de formes que adopta i espais on es desenvolupa (Chebel d'apollonia, 1998; Aramburu, 2002; Serra i Paludàrias 2005; Serra, 2007; Gillborn, 2007).

El primer que es va fer fou una anàlisi de la realitat social de Salt i dels barris de Girona amb un percentatge més elevat d'immigració. Les dues primeres sessions de l'EA es van dedicar a debatre les possibilitats d'arribar a acords en base a l'existència d'un diagnòstic i d'uns objectius compartits. A partir d'aquest debat es van establir uns àmbits de treball prioritari i, per a cadascun d'ells, es van apuntar qüestions que es consideraven especialment problemàtiques:

Àmbit laboral:

- Existència de dinàmiques discriminatòries en l'accés a determinats sectors laborals i en l'establiment de les condicions de treball.
- Tendència a la segregació dins de les empreses.
- Tendència a responsabilitzar les persones immigrades de problemes com l'atur, la degradació de les condicions de treball i altres.
- Manca d'un recolzament sindical clar.

Àmbit escolar:

- Dinàmiques de segregació de l'alumnat immigrant.
- Pràctiques de repartiment de l'alumnat immigrant.
- Professorat amb baixes expectatives sobre l'alumnat immigrant.

Àmbit socioeducatiu:

- Falta de posicionament en relació al racisme per part dels professionals d'aquest àmbit.
- Polítiques i pràctiques que contribueixen a reproduir el discurs discriminatori i la situació de desigualtat.

Àmbit de la salut:

- Situacions de discriminació en l'obtenció de la targeta sanitària.

Àmbit d'habitatge i urbanisme:

- Segregació i divisió dels espais de la ciutat.
- Constància de pràctiques discriminatòries en l'accés a l'habitatge públic.

Àmbit de l'espai públic:

- Control policial de l'espai públic, especialment a Salt.
- Espais d'oci segregats.
- Discriminació en l'accés a alguns espais d'oci.

Àmbit dels drets socials i polítics:

- Un nombre significatiu de la població immigrada no té reconegut el dret a vot (ni a la participació, ni a la representació política).
- Expulsions i tancament de persones als CIEs.
- La legalitat actual avala la desigualtat.
- Existència de partits racistes com *Plataforma x Catalunya*.
- Existència de partits majoritaris que, tot i no declarar-se racistes, sí que tenen un discurs i defensen una lògica racista i contrària a la immigració.

A més d'aquests àmbits, també es van plantejar altres qüestions de signe més pràctic:

- Necessitat de generar un nou discurs públic entorn de la immigració: fer campanyes de sensibilització per arribar a tot el veïnat. Es va considerar preocupant l'ús de la *diferència* per justificar la desigualtat i la *normalitat* dels discursos racistes.
- Necessitat de clarificació teòrica i conceptual: diversitat, diferència, desigualtat; cultures, interculturalitat; xenofòbia, racisme, extrema dreta. Necessitat de reflexionar sobre la realitat dels barris i de posicionar-se públicament.
- Necessitat de passar a l'acció: l'EA es creava per donar resposta a situacions que es consideren injustes i es plantejava com un espai de denúncia i mobilització.
- Necessitat d'incorporar a l'EA més persones procedents de les darreres immigracions. Calia treballar per a mobilitzar aquestes persones i que veiessin en l'EA un lloc on recolzar-se i on poder acudir per denunciar situacions de discriminació.

A partir d'aquest esbós de diagnòstic i uns objectius compartits es van constituir quatre grups de treball:

- Formació: per estructurar el debat intern i unificar discurs dels membres de l'EA.
- A peu de carrer: per organitzar activitats en l'espai públic (manifestacions, cartells, grafitis...).
- Racisme institucional: per al seguiment i denúncia de l'actuació de les administracions.
- Campanya pel dret a vot: amb l'horitzó fixat en les eleccions municipals de 2015.

Els membres de l'EA es van incorporar a aquests espais de treball en funció dels seus interessos i possibilitats i es va establir que les propostes de cadascun dels àmbits es consensuarien en assemblea. Des del començament es va fer evident la necessitat de dialogar i prendre acords entre tots: entre aquell que se sent més còmode en l'anàlisi i la reflexió i el membre més avesat a l'activisme i amb ganes de plantar-se davant del militant de *Plataforma x Catalunya*; entre el que defensa el dret a vot dels estrangers i el llibertari que considera que aquest dret és irrellevant; entre el que vol passar ja a la denúncia i el que, abans, vol saber si el diagnòstic del qual es parteix s'ajusta a la realitat.

El fet, però, és que el calendari va ser qui va acabar imposant les prioritats de l'EA. I la primera necessitat fou la de donar resposta a la *Campanya nadalenca de PxC*, que havia arribat per correu electrònic:

“El proper DIVENDRES 19, els homes i dones de PxC estarem on més ens agrada, al carrer, amb la gent del poble! Ho farem per repartir el butlletí de PxC L'ESPERANÇA de Salt N° 4.

També ho aprofitarem per regalar a la bona gent de casa productes tradicionals de Nadal.

RECORDA, el proper DIVENDRES 10 t'esperem al MERCAT SETMANAL DE SALT (La Massana)”

Davant d'aquesta iniciativa de PxC, l'EA va organitzar una concentració de protesta el mateix dia 19 de desembre. Però, com que la presència de PxC en el mercat setmanal de Salt era habitual i la seva presència en actes i celebracions públiques s'havia normalitzat, l'EA va promoure una campanya per Sant Jordi, en virtut de la qual la major part de les parades de llibres van acceptar de penjar una pancarta amb el lema “Envoltem PxC. Volem una festa de Sant Jordi sense racisme”. Fou una de les primeres accions no minoritàries contra PxC. A més, es va pintar un mural i es va fer una cassolada davant la parada de PxC.

Entre una cosa i l'altra, el divendres 13 de març, es va fer la presentació pública de l'EA, que va aplegar més de 100 persones, tant autòctones com d'origen estranger. Per tal de publicitar-la es van repartir 500 octavetes a la sortida d'una de les mesquites de Salt. El text, escrit en àrab i en català, fou rebut amb curiositat i interès. En aquesta presentació pública hi van participar Luis Cabrera (de l'associació *Els altres andalusos*) i l'antropòloga

Verena Stolke. Amb ells dos es volia confrontar l'antiga i la nova immigració, el discurs acadèmic i l'activisme social.

La cita següent també va venir marcada pel calendari: el 9 de maig començava la campanya electoral. Uns dies abans es va fer una bustiada a Salt (una ciutat de més de 30.000 habitants) per dipositar un fulletó editat per l'EA que deia:

“A Salt 1 de cada 3 persones no pot votar.

A les eleccions municipals al 33% de la gent de Salt se li prohibeix votar.

1 de cada 3 veïns i veïnes de Salt no tindrem dret de vot a les eleccions municipals del 24 de maig perquè no tenim nacionalitat espanyola ni de la Unió Europea.

Som 7.338. Vivim, estudiem, treballem, busquem feina, portem els infants a l'escola, anem a comprar, sortim a passejar... com tothom, però la llei ens prohibeix presentar-nos i votar.

Això fa que el ple de l'Ajuntament no reflecteixi la diversitat del poble, que els partits i programes xenòfobs i racistes estiguin sobrerrepresentats i que sigui més fàcil fer polítiques discriminatòries.

En un país normal tothom ha de poder votar.

El 24 de maig, a Salt vota tothom!”

Si algú no pogués votar tindria un problema i podríem dir que és el *seu* problema. Si una tercera part de la població no pot votar, el problema és del conjunt de la societat. La campanya tenia per objectiu informar el conjunt de la ciutadania de Salt d'una situació que, fins aleshores, només era coneguda genèricament: la gent sap que els estrangers no tenen dret a vot; alguns saben que aquest dret polític fonamental és tractat com una qüestió de política internacional (i no de drets personals), en funció de criteris com el de la reciprocitat entre països. Però molt poca gent sap que un terç de la població de Salt en edat de votar no pot fer-ho, i que això comporta que un terç de la població quedi silenciada, sense que ningú el pugui representar, ni defensar els seus drets. I que les altres dues terceres parts de la població estiguin sobrerrepresentades: també la minoria que aconseguix que PxC entri a l'Ajuntament.

El dia 9 de maig es va celebrar una jornada pel dret a vot: quatre grups de percussió van acompanyar una cercavila que va recórrer el centre de Salt. Octavetes, un dinar popu-

lar, un debat entre els candidats de la majoria de partits i un concert. I el dia 24 de maig, el dia de les eleccions, es va fer una votació simbòlica en una plaça cèntrica de Salt.

En poc més de sis mesos, l'antiracisme s'ha fet un lloc a Salt. Si abans l'espai públic pertanyia a PxC, que l'ocupava sense resistència, atemorint les persones crítiques amb els seus plantejaments, ara s'ha aconseguit visualitzar que hi ha una altra opció que aposta per la igualtat entre tota la ciutadania. Una opció no minoritària, no perquè el punt de vista de l'EA sigui el de la majoria de la població, sinó pel fet que no es presenta com a marginal ni testimonial: quan l'EA s'ha presentat en l'espai públic ho ha fet de manera festiva, amb un discurs clar i comptant amb el recolzament de molts altres grups i entitats; quan ha repartit informació ha arribat a totes les llars; i en els actes que ha organitzat ha aconseguit una cobertura considerable per part dels mitjans de comunicació.

La feina feta obliga l'EA a decidir amb cura i responsabilitat els passos a fer a partir d'ara. S'ha denunciat la discriminació política a la que es veu sotmesa la majoria de la població immigrada i s'ha plantat cara a la presència pública dels partits més descaradament xenòfobs. Però, i a partir d'ara? S'ha de fer front al racisme social? A l'institucional? No és el mateix acusar de racistes aquells que fan bandera de la xenofòbia i fan d'aquest discurs el seu principal signe d'identitat, que denunciar el racisme quotidià, que es viu al poble; no és el mateix denunciar una llei de l'Estat, que acusar de tracte discriminatori al teu propi ajuntament i aquells que el governen o que hi treballen. I, per damunt de tot, abans de fer nous passos cal estar molt segurs que la lectura que s'ha fet de la realitat és la correcta. Per això, tot seguit ens preguntarem si el diagnòstic inicial fet per l'EA s'ajustava a la realitat de Girona i de Salt.

2. Les formes i els espais del racisme

Com ja s'ha dit, a l'EA hi han confluït persones amb perfils i adscripcions diverses. La participació de professorat universitari ha propiciat que alguns Treballs de Fi de Grau (TFG a partir d'ara) es fessin entorn de la problemàtica del racisme, amb la voluntat explícita que poguessin ser utilitzats per l'EA per acabar de fonamentar els seus plantejaments.

Aquest ha estat el cas dels TFG d'alguns estudiants d'Educació Social: 4 noies i 1 noi van fer el seu treball en base a entrevistes a ciutadans de Salt i Girona (d'origen estran-

ger, però en algun cas també a tècnics de l'àmbit social)⁵. Aquests treballs tenien com a objectiu comú la identificació de les situacions de racisme que viuen les persones immigrades a partir de la percepció i els relats que en fan les seves víctimes. Un dels treballs també va indagar en les pràctiques de racisme institucional.

En total, es van fer 20 entrevistes a persones immigrades (joves i adults, dones i homes, de nacionalitat marroquina, gambiana, argentina, peruana, colombiana i equatoriana) i a 6 professionals de l'àmbit social que treballen en contacte amb població immigrada. L'elecció de les persones immigrades entrevistades es va fer a partir d'un primer llistat de noms, a qui es va demanar que facilitessin nous contactes⁶. En aquest article farem una valoració conjunta d'aquestes percepcions i situacions, centrada en les formes de racisme identificades per les víctimes per tal de contrastar-les amb el diagnòstic fet des de l'EA.

El primer que constatem és la unanimitat de tots els entrevistats a l'hora d'afirmar que sí, que a Salt i a Girona hi ha racisme i que els immigrants en són les víctimes. Un racisme i una victimització que, això no obstant, adopta formes molt diverses:

“Hi ha racisme i discriminació en el seu entorn?”

Pues sí, molta. Jo veig que hi ha com algo més explícit i algo més amagat, que no s'acaba de definir del tot, que la gent no acaba de veure com a racisme tal i qual, com a xenofòbia. I sí, sí, des de comentaris generalitzats de prejudicis i estereotips, que seria com més implícit, no?, a coses més explícites, com identificacions arbitràries per l'estètica o trets físics que tens per part de la policia... Identificacions d'aquesta mena com també una certa normalització davant de discursos que promouen la xenofòbia, racisme i el feixisme també, una certa normalització. O sigui, que trobes a grups d'extrema dreta amb parada al mercat com si fossin un més i això ja és com més explícit no?”

(Home, 23 anys, Argentina)

---

5. La normativa estableix que el TFG d'Educació Social de la UdG ha de ser una *recerca* sobre un tema i/o amb una metodologia proposada pel professorat i que s'ha de presentar en forma d'article científic. Els estudiants que el curs 2014-2015 van fer el treball sobre la vivència del racisme a Girona i a Salt són la Glòria Álvarez, la Judit Colls, la Laura Just, la Marina Solé i l'Enric Zaldo. Totes les cites textuales que apareixen en aquest article, procedeixen de les entrevistes que ells van realitzar.

6. En les cites que s'aportaran en aquest article se les identifica per l'edat, el sexe i la nacionalitat, sense prejudicar que cap d'aquestes referències sigui més o menys rellevant que les que no s'especifiquen.

2.1. Racisme social

Tots els entrevistats han fet referència al que podríem denominar «racisme social», un racisme difús, present en àmbits molt diferents i que es caracteritza pels prejudicis, els comentaris, els rumors, l'evitació del contacte, però també per practiques de discriminació més o menys esteses entre la població (SOS Racisme Catalunya, 2015). Un racisme que s'acarnissa especialment amb la població d'origen marroquí i de confessió musulmana, respecte a la qual els prejudicis están molt arrelats i són àmpliament compartits per la resta de la població:

H: Te miran mal por la calle, ya de entrada te notas distinto. Gente que se cambia de acera, que hablan a tus espaldas, te gritan...

M: Hay pintadas de "Moros fuera" y cosas parecidas por el barrio y por todo el pueblo.

H: Y esta varias semanas antes de que las borren.

M: Sí, bastante tiempo. Es gente que no le gusta que estemos aquí."

(H: home, 41 anys, Marroc; D: dona, 36 anys, Marroc)

M: Si eres de piel oscura en seguida te meten ya en el saco de los malos.

El saco de los malos?

M: Sí, ya eres un delincuente, les vienes a robar, ¿sabes? ¡Y si además eres musulmán peor aún!

H: Los marroquíes nos llevamos siempre la peor parte. También somos los que hay más.

Si, la mayoría son de África y en concreto Marruecos.

H: Ellos creen que nuestra religión, o nuestra cultura ya nos hacen ser malos."

(H: home, 41 anys, Marroc; D: dona, 36 anys, Marroc)

Les referències a la «cultura» pròpia d'aquest col·lectiu o a la religió musulmana són relativament habituals:

"Es que nuestra cultura es muy diferente a la de aquí y supongo que como desconocen juzgan. Hay prejuicios, muchos"

(Dona, 20 anys, Marroc)

Els relats oscil·len entre l'expressió de prejudicis, fins a la descripció de pràctiques i formes de discriminació clarament racistes:

“Desde que hay la crisis que nos miran con mala cara. Y antes estábamos muy bien, venían aquí en casa, pero ahora ya no. Alguno desde que llegamos aquí ya no nos miraba bien. Porque llegamos aquí con una niña de 2 años y dejamos el carrito de la niña a bajo y uno lo cogió y nos lo tiró a la basura. [...]

Una vez a una plaza pequeña que está aquí cerca había una mujer gambiana que estaba *asentada* en el banco de la plaza delante de un bar. [...] Y salió una mujer del bar y le dijo a la mujer gambiana que no usara la plaza, que era una negra y de todo hasta llegar a guarra. [...] Y la mujer saltó y se fue hasta al bar y salió otra mujer y también discutió bastante con ella. Luego la mujer gambiana se volvió a sentar y una mujer del bar que estaba bebiendo y le dijo ¡A la mujer gambiana a ver si te apago el cigarro en tu cabeza, asquerosa!”

(Home, 50 anys, Senegal)

Aquest racisme social també el trobem en l'àmbit escolar. En aquest espai també hi trobem prejudicis i pràctiques de discriminació, normalment entre els alumnes, però de vegades també entre adults dels diversos sectors de la comunitat educativa:

“Jo vaig arribar a l'etapa de l'institut i [...] veia que altres grups de persones sí que en algun moment rebien insults per un tema d'origen, per un tema de trets físics, per un tema de cultura, no? Insults en aquest sentit i, en algun moment, també alguna agressió per part d'algu amb una estètica o un discurs més nazi, per dir-ho així.”

(Home, 23 anys, Argentina)

Un cop vaig veure a un pare que un nen negre feia petons a la seva filla i la va agafar, estirant, apartant-la d'ell. Això és discriminatori.

(Dona, 30 anys, Senegal)

Podríem atribuir aquests relats a experiències puntuals, minoritàries. En canvi, el malestar expressat per algunes persones pel fet que la majoria de la població tendeixi a evitar escoles i instituts on es concentra la població immigrada, només té sentit si acceptem que aquestes pràctiques d'evitació són majoritàries:

“En el colegio en el que van mis hijos no hay españoles. [...] Y no sé por qué en este colegio solo inmigrantes. Esta cosa me sienta mal”

(Dona , 50 anys, Marroc)

Si aquestes tendències són afavorides o no per les administracions, ho veurem en el següent apartat.

Una altra mostra del que hem anomenat racisme social són els problemes amb què moltes persones entrevistades es troben a l'hora d'accedir a determinats establiments. Una dona senegalesa explicava que la propietària d'una pastisseria no deixa entrar ningú que identifiqui com a estranger. Exemples d'aquesta mena n'hi ha molts:

“M'he trobat amb discoteques i bars que no em deixaven entrar. Ara menys, perquè cada cop hi ha més discoteques llatines.”

(*Home, 27 anys, Colòmbia*)

“Y en donde veis que discriminan?”

M: En todas partes.

H: Sí, en muchos sitios. Por ejemplo vas a una cafetería a tomar un café, lo pides y ya te están pidiendo que pagues en el momento, no se fían. Cuidados los *moros*, cuidados con los negros... Si entra un *moro* es malo, en cambio si entra un rubio trajeado es bueno. Y como lo saben?

M: Y en el súper igual: te persiguen a ver si robas algo. Y te sientes mal porque tú no estás haciendo nada [...] También hay sitios que te dicen que están a punto de cerrar para no servirte. Y que ya ves de que plan van. [...] Hay sitios, discotecas, que ya sabemos que siempre nos ponen pegas para entrar, la vestimenta, que si zapatos... y ya sabemos que es porque somos de fuera.”

(*H: home, 23 anys, Marroc; D: dona, 20 anys, Marroc*)

En la mateixa línia, alguns dels entrevistats han fet referència al rebuig d'alguns propietaris a llogar el seu pis a persones de determinats orígens. És el que va passar a una dona nascuda al Senegal:

“Tu et penses que jo no puc viure en aquesta casa? A Senegal també tenim cases, d’una manera o altra, però també hi ha cases. Per què no puc viure en aquesta casa?”. I ell: “No, però... perquè...”. I jo li deia: “Et penses que no et pagaré? O per què?”. I ell: “Bé, val”. Finalment, em va llogar la casa i vaig estar vivint-hi tres anys i, al començament, la gent del barri no se m’acostava per por, et miraven i tal. Tu t’adones que la gent és molt ignorant, que no coneixen món. Molt tancada amb la seva cultura i la seva llengua.”

(Dona, 30 anys, Senegal)

Tots aquests relats revelen formes clares de racisme social: en ocasions difús (expressat a través d’idees, prejudicis o discursos més o menys articulats), altres vegades ben concret i amb conseqüències pràctiques evidents. Abans ens hem referit a l’accés a determinats establiments i a l’habitatge, aquests són alguns dels relats que fan referència als problemes d’accés i reconeixement en l’àmbit laboral:

“Les persones d’origen immigrant es queden feines de poca qualificació acadèmica [...] És frustrant.”

(Dona, 20 anys, Marroc)

“Si ets immigrant, hi ha feines que no hi arribaràs.

Per exemple...

Doncs a mi la gent em comenta: “Porto 13-15 anys treballant en el mateix lloc”. I jo dic: “I sempre el mateix?”. I sí, sempre fent la mateixa feina. No veuràs cap immigrant treballant de cap d’equip, sempre fan treballs més baixos. Això ve de pensar que les persones són diferents, o de pensar que els immigrants vénen amb males idees, amb males intencions, o que són inferiors, que no tenen el mateix nivell que els autòctons.

El nivell de formació és un tema que s’utilitza molt com a argument racista, el pensar que estan per sota.

Però això és desconeixement. Hi ha immigrants amb molts estudis del seu país, el que passa és que aquí no els hi reconeixen.”

(Home, 49 anys, Senegal)

La mateixa dona senegalesa que abans parlava dels problemes d'accés a l'habitatge, relata dues experiències relacionades amb la feina:

“Jo, al començament, vaig treballar en un lloc on jo era la primera negra immigrant. Al començament sempre hi ha companys que et miren com a inferior, no? Al principi et miren com a inferior, com si creguessin que no puc tenir capacitats per fer la feina.”
(Dona, 30 anys, Senegal)

Hi ha discriminació en aquest àmbit? Ella mateixa ens explica l'exercici de contrastació que va fer per tal d'establir si efectivament es podia parlar de discriminació cap a determinats col·lectius:

“També hi va haver una temporada en què les noies em deien que les discriminaven a l'hora de contractar-les, i jo vaig voler comprovar-ho. Un dia vaig anar amb un vestit africà a demanar feina i només de veure'm ja em van dir que no; no em van deixar ni parlar. Llavors hi vaig anar un altre dia, vestida molt europea i guapa, i vaig entrar i molt bé. Els vaig explicar perquè hi havia anat, que anava a comprovar si discriminaven les noies africanes i marroquines. I és veritat, ho vaig comprovar, era així. Podria ser que la persona que va vestida amb aquests vestits en sàpiga més, com a mínim agafar el currículum. És molt discriminatori.”
(Dona, 30 anys, Senegal)

La majoria dels entrevistats aporten relats de discriminació d'aquesta mena. També en l'atenció que reben per part de funcionaris públics. No perquè es despleguin polítiques públiques discriminatòries (que també n'hi ha, com veurem més endavant), sinó per la penetració del racisme social en l'àmbit de les institucions. Algunes persones denuncien el tracte rebut per part de diferents professionals o funcionaris. Per exemple, en l'àmbit sanitari:

“I aquí, doncs, pots trobar, per part dels professionals, molts discursos centrats en rumors envers les persones immigrades. Molt centrat en prejudicis i estereotips, molts discurs sobre tot i després, doncs, òbviament, en alguns moments, arriben a pràctiques discriminatòries, no? Pel fet de tenir aquests discursos tan interioritzats. I sobretot, veig que qui ho pateix més és la població que pot venir del Marroc.”
(Home, 23 anys, Argentina)

“Quan una persona d’origen estranger fa una queixa és molt recurrent el comentari de dir: «¡Pues que se vayan a su país a ver como los atenderían!»”
(Home, 23, Argentina)

O en els serveis socials:

“Li vaig comentar perdona com et dius, (...) i em diu: «Cristòbal Colon et vaig descobrir jo saps?».”
(Home, 27 anys, Colòmbia)

Aquests relats han estat corroborats per alguns dels tècnics de l'àmbit social que hem entrevistat i altres persones immigrades que hem entrevistat aporten relats similars.

L'actuació de membres dels cossos policials també ha estat objecte de denúncia en diverses entrevistes, que han manifestat la seva queixa per maltractes del tot injustificats i amb connotacions racistes evidents:

“Em fan entrar al cotxe i un cop dins comencen els insults, a dir-me: «¡Què t’has cregut *sudaca* de merda! ¡Que veniu aquí a robar!»”. [I més endavant:] “«Compara com et tracten els policies al teu país, o sigui, agraeix que t’estic tractant bé.»”
(Home, 27 anys, Colòmbia)

Altres relats manifesten que pertànyer a determinats col·lectius resulta sospitos:

“Al meu germà un cop li va passar que es va comprar una moto i l’hi van robar i ell va descobrir qui havia estat i va anar a reclamar-li la moto. Va tocar el timbre i la mare del noi al veure al meu germà va trucar de seguida a la policia i la policia se’l va endur sense preguntar-li res. Se’l van endur a la comissaria i va haver de passar tota la nit allà, sense que en cap moment li fessin cap mena de pregunta.”
(Dona, 24 anys, Gàmbia)

I un dona immigrada, ens va explicar que de vegades la policia, pel simple fet de veure pel carrer un noi que aparenta ser «immigrant», l’aturen i li demanen la documentació. Ara bé, aquesta pràctica sembla tan generalitzada que probablement no sigui correcte

identificar-la com una mostra més de racisme social, sinó que haurem de considerar que és fruit de pautes de treball fermament establertes, una mostra del que considerem com a «racisme institucional».

2.2. Racisme institucional

Emprem el concepte «racisme institucional» per referir-nos a les formes de discriminació derivades de pautes de treball, rutines o dinàmiques establertes des de les institucions (Gillborn, 2007). Com estàvem dient, algunes de les actuacions policials denunciades a Salt sembla que responen a aquesta lògica. Especialment les identificacions indiscriminades a persones de determinats orígens:

“Per part de la policia, ja no ha la teva llar, sinó pel carrer, has rebut discriminació?
Sí, molta. Totalment. Mira jo vaig tenir un estiu que em van parar, t’ho juro, en un mes set vegades. No sé si buscaven *algo* en mi o era casualitat, no sé, però clar no m’han trobat mai *re* perquè no he tingut cap problema legal, però no sé si coincidències o què.”
(*Home, 27 anys, Colòmbia*)

“Y los policías a veces te paran, te piden documentación sin venir al caso. Y a veces de malas maneras. Me he encontrado varias veces con esta situación.”
(*H: home, 23 anys, Marroc*)

Com veiem, en la línia del que hem comentat abans, alguns relats mostren com les identificacions indiscriminades en alguns casos van acompanyades d’una actitud obertament hostil:

“I a tu, no [t’atura la policia]?”

M: A mi, no. És més amb els homes, això.

H: Fins a demanar-te que t’abaixis els pantalons: però això, què és? Que es creuen? Jo no sóc cap delinqüent perquè em diguis que m’abaixi els pantalons aquí. Això em va passar a l’autopista i li vaig dir: “Si vols, anem a lavabo i me’ls baixo allà”. Què busquen? Droga? Ja veus... Al final res, clar. Hi ha policies que discriminen i, si no fas el que ells diuen, treuen les porres, saps?”

(H: home, 23 anys, Marroc; D: dona, 20 anys, Marroc)

El racisme institucional no es limita, però, a les actuacions dels cossos policials. En el cas de Salt ha estat molt comuna la denúncia del procés establert per l'Ajuntament per a la tramitació del permís per al reagrupament familiar i per a accedir a habitatges de promoció pública. Per a l'obtenció d'aquests permisos, l'Ajuntament de Salt és molt més restrictiu que el de Girona i, segons expliquen les persones entrevistades, algunes de les seves pràctiques són clarament discriminatòries: parteixen de la presumpció d'engany i exigeixen proves que no són requerides a la resta de la població (i que penalitzen la població immigrada). Per exemple, la documentació que es demana per a l'informe sobre l'habitatge, necessari per a obtenir el permís de reagrupament familiar:

“La diferència entre Salt i Girona és que, a part de demanar-te la factura de la llum, de l'aigua, del gas i del lloguer, et demanen també que presentis un certificat d'estar al corrent de la comunitat, tenir pagada la quota de la comunitat, no? Passa que això comporta molts problemes perquè tu hi estàs de lloguer, tu no tens l'obligació de pagar la quota de la comunitat, la comunitat la paga el propietari del pis. I el pis que, per alguna raó no la pot pagar, té un deute amb la comunitat. Doncs et diuen que bé, que fins que no presentis el certificat conforme el deute és pagat, no et faran l'informe.”

(Tècnic 1, àmbit social)

“Ens hem trobat amb gent que ha hagut d'empadronar-se en un altre poble i fer l'informe d'habitatge d'una altra casa, tot i que viu a Salt, per tal que li surti l'informe d'habitatge favorable.”

(Tècnic 2, àmbit social)

Els problemes no s'acaben aquí. Per atorgar aquest mateix informe hi ha d'haver una inspecció de l'habitatge i garantir les condicions d'habitabilitat. En la major part dels ajuntaments aquesta inspecció la fa un treballador dels serveis socials, però a l'Ajuntament de Salt és la policia qui accedeix a la llar de la persona que ha sol·licitat l'informe, i pot fer-ho en més d'una ocasió, per sorpresa i en horaris intempestius.

“A Salt ens hem trobat que fan una primera visita, val? I després et fan una segona entrevista sorpresa, però te la fan a les tantes hores de la nit. Clar, m'han dit alguns usuaris que a les onze arriba la policia (i, a més, hi van *polis*, eh?), no hi van tècnics de l'ajuntament, sinó la *poli*.”

O sigui, no hi va un tècnic o una tècnica de l'ajuntament a fer l'entrevista? Hi va la policia?

No, no, hi va un *poli*. Clar, això... A les 10 de la nit o a les 11 de la nit... que vingui a trucar la porta de casa un *poli*... Més que res si hi ha gent, perquè tu pots tenir visites en aquell moment, amics teus, familiars. Clar, en aquesta visita et troben amb tres, quatre, cinc persones, i et diuen que clar... Aquí hi viuen més persones, massa gent.

Ho interpreten a la seva manera?

Clar... Com demostren que aquella gent no viu allà?"

(*Tècnic 1, àmbit social*)

“El fet de que la policia vagi a visitar un pis per fer un reagrupament familiar a les dotze de la nit, això no ho diu la llei i no ho fan amb persones autòctones, sinó amb immigrants per controlar. Per mi hi ha altres maneres de fer-ho i aquestes petites coses són discriminatòries des de l'administració. Potser ells pensen que és una cosa normal, però des del ciutadà percep discriminacions.”

(Dona, 30 anys, Senegal)

Amb la crisi econòmica algunes famílies han hagut de deixar el seu pis de lloguer i han anat a viure amb altres famílies. Si alguna d'aquestes famílies té en tràmit la renovació d'algun document que requereixi l'informe d'habitatge es troba que, en no tenir el pis a nom seu, li poden denegar aquest informe.

Més enllà d'això, alguns entrevistats consideren que la política d'habitatge de l'Ajuntament de Salt també ha afavorit la concentració de la població immigrada a determinats barris:

“Existeix una segregació per barris brutal, a Salt. Jo no ho he treballat *massa*, però sé que és degut a la gestió política portada a terme”

(Home, 23 anys, Argentina)

I com hem dit, en l'àmbit escolar també hem pogut identificar pràctiques institucionals caracteritzables com a formes de racisme institucional. Abans hem explicat com en aquest àmbit es desenvolupen diferents formes de discriminació que hem identificat com a formes de racisme social (l'expressió en el context escolar, de les conductes, idees i actituds que estan presents entre el conjunt de la població). A les escoles i instituts, però tam-

bé s'hi han descrit situacions que són fruit de pautes i dinàmiques de treball establertes en aquestes institucions i que hem de considerar com formes de racisme institucional. Dels diferents relats que ens han fet, com a especialment la història de la noia marroquina que, a secundària, va ser víctima de la discriminació de la seva professora d'Educació Física, que l'obligava a treure's el mocador en la seva assignatura. Fins aquí, res de nou, sinó fos perquè el pols amb la professora va durar tota l'ESO i part del batxillerat, fins que la noia va claudicar i va abandonar els estudis. En aquest afer fins i tot hi va intervenir la policia:

“Bé, en el tema hi va intervenir la policia. El Departament d'Ensenyament va començar a 1r d'ESO i va ser la *profe* d'Educació Física [...] Jo proposava de posar-me'l a darrere o d'una altra manera, però ella no volia veure el mocador a la seva classe. A més, em faltava al respecte, són moltes coses [...] Bé, l'institut em deixava castigada amb el secretari. Els alumnes sortien a les cinc de la tarda i jo fins a les set/dos quarts de vuit copiant.”

(Dona, 25 anys, Marroc)

L'institut es va posar en contacte amb el Departament d'Ensenyament, que va fer anar la policia al domicili de la noia per obligar els pares a que li fessin treure el mocador:

“Fins i tot la policia volia obligar el meu pare a que em tragués el mocador [...] Jo vaig deixar el batxillerat per culpa seva [...] Jo treia molt bones notes quan fèiem les proves físiques de la navet, de la flexibilitat... Era molt bona, la veritat [...] Jo mai vaig aprovar l'Educació Física. Mai.”

(Dona, 25 anys, Marroc)

Segons el relat d'aquesta noia, durant els cinc anys que va durar aquesta situació, el director del centre no va fer res per impedir-la. Hi ha quelcom més, doncs, que simples actituds personals discriminatòries.

I l'altra qüestió relacionada amb el sistema educatiu que ha aparegut en alguna de les entrevistes és la queixa per la manera com es distribueix l'alumnat entre els diversos centres, que consideren poc clara i discriminatòria:

“Això es fa molt aquí a Salt, per exemple hi ha el CESC, que està ple de nens nouvinguts i quan va una família amb un nen i diuen vull anar al Vallbera li diuen: «No, està molt ple, no pots. Has de venir de tal cole per poder venir aquí. Has d'anar al CESC». No se perquè ho fan, això. Passa amb el CESC, amb l'institut de secundària i amb la Farga”.

Així que dissimuladament t'envien cap allà on ells volen.

Sí, és que fan això!”

(Dona, 25 anys, Marroc)

Finalment, abans de passar a les expressions polítiques del racisme, hem de fer referència a una darrera forma de discriminació clarament institucionalitzada i que és precisament la que va voler denunciar l'EA a propòsit de les eleccions municipals de 2015: la denegació del dret a vot a moltes de les persones que viuen i treballen a Girona o a Salt, però que per qüestions administratives se'ls denega el que podem considerar un dret fonamental, la lliure opció a presentar-se i a escollir els qui han de ser els teus representants polítics. Per no estendre'ns amb el que la denegació de l'exercici d'aquest dret fonamental implica, ens limitem a mostrar de quina manera ho viu una de les persones entrevistades:

“És molt discriminatori, perquè jo visc aquí, estic pagant impostos igual que un espanyol, no? Estic aquí vivint i forjant el meu futur. El fet de no poder votar per a mi és molt discriminatori en tots els sentits, perquè no estan tenint en compte una part de la població. En el cas de Salt un 30% no pot votar. El 30% de gent que estem residint aquí no podem votar. Per mi això és molt greu.”

(Dona, 30 anys, Senegal)

2.3. Racisme polític

L'expressió política del racisme és la darrera de les qüestions analitzades. Tots els entrevistats han manifestat de forma unànime la seva preocupació per l'existència de *Plataforma x Catalunya*:

“Antes has comentado que PxC y otros grupos de gente difunden mentiras contra los inmigrantes. ¿Qué dicen?”

A parte del mercado... El mercado es lo más grave porque es como normal. O sea, la gente lo ve como normal que estén allí y yo no creo que sea normal. Y aparte de eso, están las pegatinas que reparten, con lo de “primero los de casa”. Una vez mi hijo volvió de la escuela con esa pegatina en la mochila [...] No sé, a lo mejor algún niño se la pego para hacer la broma... pero no tiene ninguna gracia que tu hijo vaya por la calle con una pegatina que lo quiere echar... ¿no?

(Home, 41 anys, Marroc)

I tots els entrevistats han manifestat el seu temor per la normalització de la presència de PxC, l'aparent acceptació dels lemes i discursos d'aquest partit i el deteriorament de la convivència que ha generat:

“Quina ha estat la teva màxima dificultat o situació de rebuig o discriminació amb què t’has trobat?”

La dels Serveis Socials. Em van fer sentir molt malament. Sincerament, el pitjor record que tinc... Ah, no! També mira, un dia, però fa molt temps eh?, recordo que vam anar amb un company, la seva *nòvia* i jo al Burger King i, en aquell moment, va entrar un grup de radicals, de nazis... No sé què eren, i van escopir al meu amic, a la gorra, i anaven dient: «Que guapa la teva gorra! Ji, ji, ja, ja». Però no ens van fer res més.”

(Home, 27 anys, Colòmbia)

Però el temor de la població immigrada no es limita als discursos de PxC sinó al fet que alguns discursos que fins ara es consideraven propis de l'extrema dreta, en l'actualitat s'estiguin reproduint entre els representants de partits amb una implantació social molt més àmplia. I sembla que l'àmbit municipal està essent un àmbit idoni per a això. En el cas de Salt un dels entrevistats va argumentar que a l'hora de parlar del racisme polític havíem de tenir presents declaracions com les de l'anterior alcalde, Jaume Torramadé que “al 2011 va dir que era injust que hi haguessin tantes persones immigrades a Salt, perquè totes treballaven fora de Salt” i va fer la proposta que “altres municipis acollissin a les persones immigrades perquè marxessin a altres pobles” (Home, 27 anys, Colòmbia). L'extensió del racisme polític i la normalització dels discursos antiimmigració serà, sens dubte, una qüestió que caldrà anar seguint en el futur.

3. Reflexió

Com s'ha vist, les propostes de l'EA no semblen pas allunyades dels problemes percebuts i expressats per la població immigrada. De fet, davant dels relats que hem obtingut el que podríem preguntar-nos és com és possible que, després de vint anys de parlar d'interculturalitat, de convivència, d'acollida i d'integració, a penes s'hagi fet res clarament orientat a lluitar contra la discriminació. El racisme està present en la nostra societat. A Salt, a Girona i arreu. Volem creure i creiem que no és l'actitud majoritària de la població, però els relats de les experiències de moltes persones d'origen immigrant ens indiquen que el racisme està molt present en el seu dia a dia. Segur que totes aquestes persones també ens poden explicar moltes experiències positives, actituds cordials, mostres d'acollida i expressions de respecte. Però la manca de respecte, les actituds hostils, les mostres de menyspreu i les experiències de discriminació també són quotidianes.

També hem pogut veure que aquestes expressions de rebuig no es poden reduir a actituds individuals, a «prejudicis que té tothom» o al racisme difús i subtil que sembla que hem d'acceptar amb una certa resignació. No són només rumors i estereotips, també són formes de discriminació ben concretes i contrastades. Algunes protagonitzades per persones i altres que responen a pautes de treball establertes des de les institucions. Precisament d'aquelles institucions que han de vetllar pel respecte als drets de tots els ciutadans. Per això tampoc no podem identificar el racisme només amb els discursos i les actuacions dels grups més radicals i organitzats. Si només fos això tot seria molt més fàcil.

Les possibilitats de treball de l'EA són, doncs, moltes. Des de la denúncia i la sensibilització, fins al treball de fer aflorar realitats que ens complau més que romanguin amagades. També el treball amb les persones que són víctimes del rebuig dels altres: hem de trencar silencis i fer que el que molts suporten amb resignació sigui assumit **com un problema de tots**.

I a l'inici describíem l'EA com un espai plural. Aquesta pluralitat constitueix un desafiament, però alhora és una de les seves principals riqueses. Tot i ser un espai d'intervenció i denúncia, també constitueix una oportunitat d'aprenentatge molt valuosa per als estudiants universitaris i una oportunitat de col·laborar i contrastar competències entre professorat, activistes i persones amb bagatges i interessos molt diferents.

Després d'iniciar un camí relativament exitós, a partir d'ara l'EA haurà de mesurar molt bé els següents passos a fer. El diagnòstic aportat pels estudiants d'Educació Social assenyala que hi ha qüestions importants que no s'han de defugir (de manera especial les que hem identificat com a *racisme institucional*), però que probablement són les més difícils: la denúncia de grups que mantenen postures radicals és relativament fàcil; més complicat és qüestionar el paper de les institucions o l'exercici professional de determinats funcionaris. Criticar els que se situen en els marges ens fa sentir bé; estendre la crítica a institucions que es presenten com a centrals comporta molts més riscos.

4. Bibliografia

- Aramburu, M. (2002). *Nosotros y los otros: imágenes del inmigrante en Ciutat Vella de Barcelona*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
- Back, L. i Solomos, J. (2000). *Theories of race and racism: a Reader*. Nova York: Routledge.
- Barker, M. (1981). *The New Racism*. Londres: Junction Books.
- Bergalli, R.; Rivera, I. (coords.) (2006). *Emergencias urbanas*. Barcelona: Anthropos.
- Canal, R. (Ed.) (2013) *Ciudades y pueblos que pueden durar. Políticas locales para una nueva época*. Barcelona: Icaria.
- Casals, X. (2001). *Europa: una nova Extrema-Dreta*. Barcelona: Fundació Rafael Campalans. Col. Papers de la Fundació, n. 126
- Cebolla, H., Méndez, M., Pinyol, G. (2013), ¿Han cambiado las percepciones sobre la inmigración en España? *ZOOM Político: Laboratorio de alternativas*, 17, pp. 1-27.
- Chebel d'Appolonia, A. (1998). *Los racismos cotidianos*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Cruz, H. (2014). *Barris i Crisi. Estudi de cas de Salt*. Bellaterra, Informe del Grup de Recerca de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques.
- Delgado, M. (ed.) (1996). *Ciutat i immigració*. Barcelona: Centre de Cultura Contemporània.
- Font, J. (2012) "Salt City: el barri com a refugi i amenaça. Apropiacions de l'espai públic i resistències dels joves de Salt davant l'exclusió i l'estigma". A *Pedagogia i Treball Social. Revista de Ciències Socials Aplicades*, núm. 4: 3-24.
- Gillborn, D. (2007), "Segregació escolar i igualtat d'oportunitats. L'exemple del Regne Unit". *Simposi sobre educació i immigració a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

- Heràndez-Carr, A. (2011). *El largo ciclo electoral de Plataforma per Catalunya: del ámbito local a la implantación nacional (2003-2011)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, WP núm. 300.
- Heràndez-Carr, A. (2012). *La irrupción de la nueva extrema derecha en España Un análisis de la trayectoria, estrategia política y base electoral de Plataforma per Catalunya*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Heràndez-Carr, A. (2013). “El salto a la nueva extrema derecha: una aproximación a los votantes de Plataforma per Catalunya”. *Política y Sociedad*, núm. 2, pp. 601-627.
- Rydgren, J. (2005), “Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family”. *European Journal of Political Research*, vol. 44(3), pp. 413-437.
- Serra, C. y Paludàrias, J. M., 2005. “Educació social i immigració: àmbits i perspectives”. En Soler Masó, P. (coord.). *A L'educació social avui: la intervenció socioeducativa a Catalunya*. Girona: Universitat de Girona, Col·lecció Educació Social (E/S), n. 11., pp. 157-178.
- Serra, C. (2007). “Etnocentrismo, xenofòbia, racismo”, a Besalú, X. (ed.) *Educar en sociedades pluriculturales*. Barcelona: La Ley. Grupo Wolters Kluwer.
- SOS Racisme Catalunya (2015), *Informe 2014. L'estat del racisme a Catalunya*. Barcelona: Pol·len Edicions.
- Stolcke, V. (1995). “Talking Culture: New Boundaries, New Rhetorics of Exclusion in Europe”. A *Current Anthropology*, Vol. 36, No. 1, Special Issue: Ethnographic Authority and Cultural Explanation, pp. 1-24.
- Taguieff, P.A. (1987). *La Force du préjugé. Essai sur le racisme et ses doubles*. París: La Découverte.
- Urbán Crespo, M. (2010) “Una Europa en crisis, una extrema derecha en ascenso”. *Viento Sur*, núm. 111.
- Wacquant, L. (2007) *Pàries urbans. Ghettos, banlieues, Estat*. Barcelona: Edicions 1984.

Pedagogia i Treball Social

Revista de Ciències Socials Aplicades

Edita: Universitat de Girona

Disseny i maquetació: info@clam.cat · 647 42 77 32

Dipòsit Legal: GI.904-2010

ISSN: 2013-9063